

Lles yn y gwaith

Canllawiau i gyflogwyr ar ddarpariaethau lles

Mae hwn yn fersiwn gwe-gyfeillgar o daflen INDG293W(rev1), a adolygwyd 09/07

Cyflwyniad

Os byddwch yn cyflogi unrhyw un (waeth pa mor fyr yw'r cyfnod) mae'n rhaid i chi 'cyhyd ag y bo'n rhesymol ymarferol', ddarparu cyfleusterau lles digonol a phriodol iddynt tra byddant yn y gwaith. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i chi ddarparu cyfleusterau o'r fath oni bai bod hynny'n amlwg yn afresymol o ran amser, trafferth, cost ac anhawster ffisegol.

'Cyfleusterau lles' yw'r rheini sy'n angenrheidiol ar gyfer lles eich cyflogeion, fel cyfleusterau ymolchi, toiled, gorffwys a newid, a rhywle glân i fwyta ac yfed yn ystod seibiannau.

Mae'r daflen hon yn rhoi cyngor syml, ymarferol i chi ar sut y gallwch fodloni'r gofynion hyn. Gallai'r wybodaeth fod o ddiddordeb hefyd i gyflogeion a'r hunangyflogedig.

Mae'n crynhoi gofynion Rheoliadau'r Gweithle (Iechyd, Diogelwch a Lles) 1992. Gweler 'Canfod mwy' i gael rhagor o wybodaeth ddefnyddiol.

Efallai y byddwch yn gweld ei bod yn ddefnyddiol trafod eich anghenion gyda gweithgynhyrchwyr a chyflenwyr cyfleusterau, gwasanaethau a nwyddau traul lles.

Pa gyfleusterau toiled ac ymolchi sy'n rhaid i mi eu darparu?

Mae'n rhaid i chi ddarparu cyfleusterau toiled ac ymolchi digonol i'ch cyflogeion. Mae 'digonol' yn golygu bod yn rhaid i chi ddarparu:

- digon o doiledau a basnau ymolchi i'r rhai y disgwylir iddynt eu defnyddio - ni ddylai pobl orfod ciwio am gyfnodau hir i fynd i'r toiled;
- ble y bo'n bosibl, cyfleusterau ar wahân i ddynion a merched - os nad yw hynny'n bosibl, ystafelloedd gyda drysau sy'n cloi;
- cyfleusterau glân - er mwyn helpu hyn dylid teilsio'r waliau a'r lloriau yn ddelfrydol (neu eu gorchuddio â deunydd diddos addas) i'w gwneud yn haws eu glanhau;
- cyflenwad o bapur toiled ac, ar gyfer cyflogeion sy'n ferched, modd i waredu cadachau misglwyf;
- cyfleusterau sydd wedi'u goleuo a'u hawyru'n dda;
- cyfleusterau sydd â dŵr oer a phoeth sy'n rhedeg;
- digon o sebon neu ddeunydd ymolchi arall;
- basn sy'n ddigon mawr i olchi dwylo a rhannau isaf y breichiau os bydd angen;
- modd i sychu dwylo, e.e. tyweli papur neu sychwr aer poeth;
- cawodydd pan fo angen, e.e. ar gyfer gwaith arbennig o fudr.

Dylech ystyried anghenion pobl ag anabledau bob amser.

Faint o gyfleusterau sydd angen i mi eu darparu?

Mae'r tablau canlynol yn dangos isafswm y toiledau a basnau ymolchi y dylid eu darparu.

Tabl 1 Nifer y toiledau a basnau ymolchi ar gyfer defnydd cymysg (neu ferched yn unig)

Nifer y bobl yn y gwaith	Nifer y toiledau	Nifer y basnau ymolchi
1-5	1	1
6-25	2	2
26-50	3	3
51-75	4	4
76-100	5	5

Tabl 2 Toiledau a ddefnyddir gan ddynion yn unig

Nifer y dynion yn y gwaith	Nifer y toiledau	Nifer yr wrinalau
1-15	1	1
16-30	2	1
31-45	2	2
46-60	3	2
61-75	3	3
76-90	4	3
91-100	4	4

Beth os bydd staff yn gweithio mewn gweithleoedd anghysbell heb blymio a chyflenwad dŵr addas?

Efallai y bydd angen i chi ddarparu toiledau cemegol a chyfleusterau ymolchi fel cynhwysyddion dŵr.

Beth os bydd fy nghyflogeion yn gweithio mewn gweithfannau dros dro?

'Cyhyd ag y bo'n rhesymol ymarferol' mae angen i chi ddarparu toiledau sy'n fflysio a dŵr sy'n rhedeg. Mae cabanau symudol wedi'u trawsnewid yn gyfleusterau toiled ar gael gan gwmnïau llogi. Os nad yw hyn yn bosibl, ystyriwch bethau eraill fel toiledau cemegol a chynhwysyddion dŵr.

Y dewis olaf ddylai defnyddio toiledau a chyfleusterau ymolchi cyhoeddus ac ni ddylid eu defnyddio dim ond am eu bod yn ddewis rhatach. Ni fyddai hyn yn dderbyniol lle byddai darparu cyfleusterau gwell yn rhesymol ymarferol.

A oes angen i mi ddarparu dŵr yfed?

Oes. Mae'r gyfraith yn ei gwneud yn ofynnol i chi ddarparu dŵr yfed a sicrhau:

- ei fod yn rhydd o halogiad ac yn ddefnyddol yn dod o'r cyflenwad dŵr cyhoeddus - mae peiriannau dŵr potel yn dderbyniol fel ail gyflenwad;

- y gall pob cyflogai gael gafael arno'n hawdd;
- bod digon o gyflenwadau o ystyried tymheredd yr amgylchedd gwaith a'r mathau o weithgarwch gwaith;
- y darperir cwpanau neu ffynnon yfed.

Nid oes rhaid nodi dŵr yfed oni bai bod risg sylweddol fod pobl yn yfed dŵr na ddylid ei yfed.

A oes rhaid i mi ddarparu ystafell ar gyfer y rheini sy'n ysmegu?

Nac oes. Mae'n anghyfreithlon ysmegu ym mhob lle a gweithle cyhoeddus caeëdig fwy neu lai yng Nghymru, gan gynnwys y rhan fwyaf o gerbydau gwaith. Mae deddfwriaeth debyg yn bodoli yn Lloegr a'r Alban. Gellir cael rhagor o wybodaeth yn www.gwaharddsmygucymru.co.uk.

Pa drefniadau y dylwn eu gwneud ar gyfer seibiannau prydau bwyd?

Dylai fod ardal eistedd addas er mwyn i weithwyr ei defnyddio yn ystod seibiannau - mae angen iddi fod yn lân ac wedi'i lleoli lle na fydd bwyd yn cael ei halogi.

Dylai fod cyfleusterau golchi gerllaw, a modd i wresogi bwyd neu ddŵr ar gyfer diodydd poeth. Mae'n rhaid i chi gynnal safonau hylendid da.

Pa gyfleusterau sydd angen i mi eu darparu ar gyfer newid a storio dillad?

Os yw'r gweithgarwch gwaith yn ei gwneud yn ofynnol i'ch cyflogeion newid i ddillad arbenigol a'u gwisgo (oferôls, iwnifform, dillad cynnes ac ati), mae'n rhaid i chi ddarparu digon o ystafelloedd newid ar gyfer nifer y bobl y disgwylir iddynt eu defnyddio.

Pan ddarperir ystafell newid dylai:

- fod yn gwbl hygyrch;
- cynnwys cyfleusterau storio dillad ac ymolchi neu arwain yn uniongyrchol atynt;
- darparu lleoedd i eistedd;
- darparu modd i hongian dillad - gallai bachyn neu beg fod yn ddigonol;
- sicrhau preifatrwydd defnyddwyr.

Dylai fod cyfleusterau newid ar wahân i ddynion a merched.

Ceisiwch atal dillad y cyflogeion rhag dod i gysylltiad â dillad gwaith brwnt neu fynd yn frwnt neu'n wlyb. Darparwch le ar wahân i storio dillad glân a dillad wedi'u halogi sydd:

- yn caniatáu i ddillad gwlyb gael eu hongian i sychu yn ystod y dydd;
- wedi'i awyru'n dda.

Gellir cael canllawiau ar wahân gan HSE Books ar ddarparu offer amddiffynol personol (gweler 'Canfod mwy').

A oes angen i mi ddarparu cyfleusterau gorffwys i ferched beichiog a mamau sy'n bwydo ar y fron?

Oes, os yw'n 'rhesymol ymarferol' i chi wneud hynny. Efallai y bydd angen i chi ddarparu ystafell ar gyfer merched beichiog/mamau sy'n bwydo ar y fron i orffwys neu orwedd i lawr.

Os wyf wedi gwneud y rhain i gyd, ydw i wedi gwneud digon?

Nac ydych. Mae'n rhaid i chi hefyd sicrhau y caiff y cyfleusterau eu cadw'n lân ac mewn cyflwr da, a bod digon o bapur toiled, sebon ac ati bob amser. Mae hyn yn golygu bod angen i chi roi system effeithiol ar waith i'w cynnal hyd at safon uchel, gan gynnwys glanhau yn rheolaidd.

Gofynnwch i chi eich hun - a fydddech chi'n hapus i ddefnyddio'r cyfleusterau lles rydych yn eu darparu i'ch cyflogaion?

Canfod mwy

Iechyd, diogelwch a lles yn y gweithle: Canllaw byr i reolwyr

Taflen INDG244W/E(rev1) HSE Books 2006 (copi unigol am ddim neu becynnau o 15 i'w prynu ISBN 978 0 7176 6192 1)

Workplace health, safety and welfare. Workplace (Health, Safety and Welfare)

Regulations 1992. Approved Code of Practice and guidance L24 HSE Books 1992 ISBN 978 0 7176 0413 5

A short guide to the Personal Protective Equipment at Work Regulations 1992

INDG174(rev1) HSE Books 2005 (copi unigol am ddim neu becynnau o 15 i'w prynu ISBN 978 0 7176 6141 1)

Provision of welfare facilities at fixed construction sites Taflen Wybodaeth Adeiladu

CIS18(rev1) HSE Books 1998

Provision of welfare facilities at transient construction sites Taflen Wybodaeth

Adeiladu CIS46 HSE Books 1997

Rhagor o wybodaeth

Mae cyhoeddiadau HSE sydd ar werth a chyhoeddiadau HSE sydd am ddim ar gael trwy archebu drwy'r post gan: HSE Books, PO Box 1999, Sudbury, Suffolk CO10 2WA Ffôn: 01787 881165 Ffacs: 01787 313995 Gwefan: www.hsebooks.co.uk (Mae cyhoeddiadau HSE sydd ar werth ar gael hefyd o siopau llyfrau a gellir llwytho taflenni am ddim i lawr o wefan HSE: www.hse.gov.uk.)

I gael gwybodaeth am iechyd a diogelwch, ffoniwch Linell Wybodaeth HSE Ffôn: 0845 345 0055 Ffacs: 0845 408 9566 Ffôn testun: 0845 408 9577 e-bost: hse.infoline@natbrit.com neu ysgrifennwch i Gwasanaethau Gwybodaeth HSE, Parc Busnes Caerffili, Caerffili CF83 3GG.

Mae'r ddogfen hon yn cynnwys nodiadau ar arfer da nad ydynt yn orfodol ond a allai fod yn ddefnyddiol wrth i chi ystyried yr hyn y mae angen i chi ei wneud.

Mae'r daflen hon ar gael mewn pecynnau o 20 sydd ar werth o HSE Books, ISBN 978 0 7176 6278 4. Mae copiâu unigol am ddim hefyd ar gael o HSE Books.

© © *Hawlfraint y Goron* Gellir atgynhyrchu'r cyhoeddiad hwn am ddim, ac eithrio at ddibenion hysbysebu, arnodi neu fasnachu. Cyhoeddwyd gyntaf 09/07. Cydnabyddwch y ffynhonnell fel HSE.